

## Konferencia o podzemnej cirkvi v Prešove

*Na výročie tzv. Malého soboru, ktorý sa konal 24. apríla 1950 vo Vyšných Ružbachoch, sa uskutočnila vedecká konferencia na Gréckokatolíckej teologickej fakulte PU v Prešove. Už názov konferencie – Podzemná cirkev ako súčasť zápasu o slobodu a demokraciu – predznačoval jej tematický zámer a cieľ. Problematika podzemnej gréckokatolíckej cirkvi z rôznych uhlov pohľadu bola na fakulte vedecky priblížená po prvýkrát.*

Konferenciu otvoril doc. Michal Hospodár. V úvodnom príhovore uviedol, že podzemná, katakombálna či skrytá (lat. *silentia*) a ďalšie prívlastky neznamenajú odklon od viditeľných štruktúr Cirkvi, lebo Kristom založená cirkev je len jedna. Podzemná tu znamená záložný zdroj tajomnej energie Božej milosti, ktorý pracuje v tichu podzemia a je použitý práve vtedy, keď sa hlavný, viditeľný zdroj z nejakej príčiny odstaví.

Nasledovali pozdravné príhovory najosv. vladyku Jonáša Maxima, arcibiskupa a metropolitu, doc. Petra Tirpáka, dekana GTF, PaedDr. Milana Majerského, predsedu Prešovského samosprávneho kraja, prof. DDr. Ing. Gabriela Paľu a Mgr. Petra Krajňáka, námestníka primátora mesta Prešov.

V prvom bloku prednášok vystúpil hlavný hosť RNDr. František Mikloško, poslanec Národnej rady SR a čelný predstaviteľ kresťanského disentu. Vo svojom referáte uviedol, že ľudová zbožnosť patrila medzi najväčšie hrádze proti komunistickej ideológii. Zaspomínal aj na spoločenstvo Fatima, cez ktorého odvážnu činnosť ľudia dozreli na vynikajúce osobnosti. Cirkvi na Slovensku môžu podľa neho zohrať aj v dnešných krízach a turbulenciách zohrať nezastupiteľnú úlohu. Životný príbeh prešovského biskupa Mons. Jána Hirku (†2014) v kontexte likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi priblížil prof. Marek Petro. V referáte, ktorého autorom bol o. Andrej Rusnák, vykreslil aj zložité obdobie po normalizácii, kde štát neustále zasahoval do života cirkvi. Ďalšiu veľkú postavu tohto obdobia, tajného biskupa Jána E. Kočiša (†2019), predstavil Mons. doc. Ľubomír Petřík. Na základe archívneho rozhovoru s vladykom Eugenom poukázal aj na jeho tajné pastoračné cesty, neverejné kňazské a biskupské vysviacky a celú zložitú skúmaného obdobia.

V druhom bloku sa slovenským gréckokatolíkom v diaspóre vo svojom referáte venoval Daniel Černý, riaditeľ Slovenského historického ústavu v Ríme. Situáciu na Slovensku po druhej svetovej vojne označil za zlatý vek gréckokatolíkov v diaspóre. Vyzdvihol aktivity jezuitu Michala Lacka a angažovaných slovenských exulantov v Spojených štátoch. Právny rámec spolužitia cirkvi a štátu v rokoch 1949 – 1950 predstavil cirkevný právnik Štefan Varcholík. Analyzoval kľúčové zákony proti Cirkvi a tiež zákonnosť Prešovského soboru z pohľadu civilného (štátneho) práva. Venoval sa aj mexickým fakultám a ďalším okolnostiam pri tajných vysviackach. V záverečnom referáte doc. Michal Hospodár pripomenul historický význam Malého soboru, ktorého cieľom bolo donútiť gréckokatolíckych duchovných k spolupráci s komunistickým režimom a formálnemu prestupu na pravoslávie. Z protagonistov podzemnej cirkvi prezentoval krátke medailóny biskupa Fridolína Zahradníka (†2015) a čelných predstaviteľov katakombálneho cirkevného života: Mons. Jána Krajňáka (†2005) a Mons. Jozefa Tótha (†2022). Svoj referát obohatil o živé osobné spomienky na spoločenstvo tajných učeníkov Nazaretského. Prítomných nabádal, aby na fenomén podzemnej cirkvi nehládali optikou dnešných čias, a povzbudil ich k úcte voči tým, ktorí za cenu vlastných obetí a rizika prispeli k dnešnej slobode a demokracii. Súčasťou podujatia bola aj vzácna diskusia a premietanie dobových dokumentov.

Michal Hospodár